

АЛЕКО КОНСТАНТИНОВ

„РАЗНИ ХОРА – РАЗНИ ИДЕАЛИ”

(анализ)

Фейлетонният цикъл „Разни хора – разни идеали” е замислен като обширна сатирично-портретна галерия на съвременни на автора социални типове (той остава незавършен – четвъртият фейлетон е публикуван след смъртта на автора). В самото заглавие на творбата е вложена ирония – героите не са „разни хора”, а са еднакви по своята душевност, морал и цели, с еднакъв идеал – „келепира”, изгодата. Те са представени с дълбоко проникване в интимната им психология. Помощник-регистраторът, политиканът, лъжепатриотът-използвач и приспособенецът-еснаф пряко се разкриват чрез собствените им монолози, речевата им характеристика е типизирано-индивидуализирана.

Алеко Константинов е извисена и чиста личност, представител на младата генерация български интелегенти след Освобождението, продължител на реалистичните и демократичните традиции на българската литература. Животът и творчеството на твореца са изява на конфликта между неговия нравствен идеализъм и съвременната му действителност.

Ситуацията, която пресъздава писателят в своите фейлетони, коренно се различава от предосвободенската действителност. Ако от икономическа гледна точка капиталът навлиза закономерно в българското общество в края на XIX век, то от етична – той нахлува стремително в живота на обикновения човек, където патриархалният бит и идеали още не са отмрели. Според Боян Ничев това е време, в което се осъществява метаморфоза, в която националните добродетели се превръщат в социални пороци. Героите на Алеко Константинов са носители на негативно трансформиралите се качества под влияние на нахлуването на новите обществено-икономически отношения (практичност – в грубо сметкаджийство, пестеливост – в алчност, патриотизъм – в патриотарство, лоялност – в угодничество). Моралните позиции на автора и героите му са коренно противоположни, в своите нравствени разбирания те са антиподи. На фона на конкретната социална ситуация Алеко Константинов критикува всички човешки недостатъци: вулгарно-прагматичен материализъм, сметкаджийството, „келепирджилък”, користолюбие, хамелеонство, наглост и безочие. Критическият патос на творбата е израз на хуманистическата реакция на демократа, разкриващ покварата в цялата обществена стълбича.

Четири характерни социални типа – герои на фейлетоните – писателят изгражда с помощта на похвата за пряко саморазкриване на героите чрез собствените им монолози с типизирано-индивидуализирана речева характеристика (така наречения „сказов похват”).

Фейлетонът като жанр е литературно-публицистично произведение хумористично-сатиричен характер злободневна тема. У Алеко Константинов е налице тенденция към общочовешките проблеми. Така фейлетона излиза извън журналистиката и става пълноценно художествено произведение. Разширяването

на тематичния обхват води до създаване на галерия от типове и политически нрави от тогавашната българска действителност – *„Спиртосани във фейлетоните на Алеко като редки екземпляри от екзотични животни, които с удивление ще се съзерцават от потомството“* (Пенчо Славейков). Най-високо е художествено-обобщената и социално-изобличителната сила във фейлетонния цикъл **„Разни хора – разни идели“**. Силата художествената обобщеност във фейлетоните дава възможност на автора да открива различни варианти на бъдещия Бай Ганьо: *„Ето епоха, която ми дава неизчерпаем материал за бай Ганя.“*

Фейлетоните са силно доказателство за конфликта между хора, силни на деня, и високата нравственост на Алеко Константинов. *„А идеали трябват, Алексей, те не са празни думи, както мисли жадната за облаги сволоч“* – четем в писмо на писателя до свой приятел. Целият му живот и творчество доказват верността на този принцип.